

Verslag van het op donderdagavond 19 november 2009 in Boekhandel SELEXYZ Dominicanen gehouden **Historisch Café**, georganiseerd door de Historische Kring Maastricht van Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap.

De titel van dit Historisch Café luidt *'Beheer en gebruik van roerend cultureel erfgoed in Maastricht: een blik op de toekomst'*.

Titus Panhuysen, voorzitter van de Historische Kring Maastricht LGOG, heet iedereen van harte welkom. Hij introduceert de panelleden Eric Wetzels, Jacques van Rensch, Antoinette Gerhartl-Witteveen en Pieter Caljé, en discussieleider Jacques Giesen. De vier panelleden nemen elk een bepaalde positie in tijdens het debat. Eric Wetzels representeert de beleidskant, Jacques van Rensch belicht de zaak als 'aanbieder', Antoinette Gerhartl bekijkt het vraagstuk als externe deskundige en Pieter Caljé is in de eerste plaats 'gebruiker'.

De insteek van deze avond is niet 'klagen', maar ideeën aandragen voor het initiatief 'Maastricht Culturele Hoofdstad van Europa 2018', dat grote kansen biedt voor de stad.

Vervolgens spreekt *Paul van der Steen* in zijn column over het begrip 'historische sensatie'. Die beleeft hij eerder bij het zien van een simpel voorwerp (producten van huisvuil uit de Sovjettijd, een broek van Churchill) dan bij de aanblik van grootse monumentale gebouwen. Daarom is het beheer van roerend cultureel erfgoed zijns inziens van groot belang. Maastricht kan het zich niet permitteren om zijn rijke collecties te verwaarlozen.

Discussieleider Giesen introduceert *Eric Wetzels*, directeur Centre Céramique en Natuurhistorisch Museum Maastricht. Hij vervangt wethouder Jean Jacobs en beleidsambtenaar Jan Habets, maar zal meer dan alleen het beleid van de gemeente uit de doeken doen. Als beheerder van tal van collecties heeft de stad (i.c. het CC) ook de plicht om ze goed te presenteren. In de Culturele Biografie is gekozen voor de 'verhalen' rond de objecten en niet voor de objecten zelf. In tijdelijke tentoonstellingen worden op diverse plaatsen onderdelen van de collecties getoond. De toegankelijkheid tot de collecties is voor verbetering vatbaar. Om grote producties op te kunnen zetten – ook met het oog op '2018' – is het aangaan van allianties met andere instellingen van belang evenals de beschikbaarheid van een grote tentoonstellingsruimte. Eric verwacht veel van het recent gelanceerde idee van een Historisch Netwerk Euregio, dat de samenwerking over de grenzen op een hoger plan moet tillen. Hij hoopt dat de participatie van de bevolking, ook via de website *Zicht op Maastricht*, toe zal nemen.

Rijksarchivaris *Jacques van Rensch* legt uit dat het Regionaal Historisch Centrum Limburg een januskop heeft: enerzijds moeten de collecties beheerd worden (het aantal strekkende meters archief neemt gestaag toe), anderzijds is het centrum een verlengstuk van het (gemeentelijk) ambtelijk apparaat dat diensten verleent. Daar zit een spanning tussen. Daar komt nog bij dat de digitalisering van documenten nieuwe problemen creëert en de vraag naar dienstverlening door het gebruik van het (laagdrempelige) e-mailverkeer sterk toeneemt. Geld en personeel schieten vaak tekort. Het is de vraag of de politiek en de maatschappij bereid zijn om de nodige middelen ter beschikking te stellen.

Het RHCL (en het archiefwezen in het algemeen) zal in de toekomst voor een aantal keuzes staan. Beperken we de aanwas van archiefmateriaal? Kiezen we voor beheer of voor dienstverlening? Nemen we actief deel aan historisch onderzoek? Hoe geven we invulling aan regionale samenwerking?

Antoinette Gerhartl-Witteveen, oud-directeur van Museum Het Valkhof in Nijmegen, vergelijkt de situatie tussen Maastricht en Nijmegen. Zij vraagt zich af waarom het Nijmegen vandaag wel lukt om grote publiekstrekkingen te realiseren en Maastricht niet.

Zowel het Bonnefantenmuseum (1995) als Museum Het Valkhof (1999) begonnen met drie 'kerncollecties: Archeologie, (stads)geschiedenis/Oude kunst en Moderne Kunst. Het Bonnefanten heeft de eigen collectie archeologie en geschiedenis inmiddels afgestoten en heeft gekozen voor uitsluitend Kunst. Een verschil is dat bij de start van het ambitieuze Bonnefantenmuseum vooral een prachtig nieuw gebouw moest worden opgetrokken, terwijl Museum Het Valkhof een nieuw en relatief eenvoudig museum moest worden waarin de verschillende collecties uit bestaande, op te heffen, musea werden samengebracht (de traditie van de archeologische collecties gaat in Nijmegen trouwens terug tot de 17de eeuw). Verschillende uitgangspunten derhalve.

Antoinette pleit ervoor om het publiek serieus te nemen. Het gevaar dreigt dat men het publiek wil behagen door van een museumbezoek een 'belevenis' te maken. Dit werkt niet. Het aanbieden van de mogelijkheid tot kennisverwerving dient de prioriteit te hebben.

Pieter Caljé, hoofddocent aan de Faculteit Cultuurwetenschappen van de Universiteit van Maastricht, stelt dat het roerend erfgoed van Maastricht structureel wordt onderbenut. Het materiaal is 'onzichtbaar', wordt slecht gepresenteerd. Zelfs de conservering is vaak een probleem.

Het gemeentelijk erfgoedbeleid van de gemeente van de afgelopen vijf jaar was goed, maar is verlamd ('zet niet door'). Het belang van (roerend) erfgoed schuilt in de (identiteitsvormende) betekenis die mensen aan de voorwerpen toekennen. Dit is ook de essentie van de Culturele Biografie, en dat is goed. Naast een virtuele presentatie van voorwerpen is ook een fysieke presentatie essentieel. Een depot (onderdeel van de CB) is er nog steeds niet gekomen, mede omdat we in de 'museumdiscussie' zijn blijven 'hangen'. Pieter pleit voor een beslissing hierover op korte termijn.

Presentaties op 'de plek zelf' verhogen de kans op het opdoen van een 'historische sensatie', maar tot nu toe is het Museum Derlon de enige plek in de stad waar dit gerealiseerd is.

Er is richting '2018' veel winst te halen door het enthousiasmeren en faciliteren van diverse organisaties. Nu is het beleid teveel top-down. Het kan ook anders, zoals het project Landmarks in het grensgebied van Maastricht, Lanaken en Riemst laat zien.

Pieter pleit voor een aantal zaken waarbinnen de Culturele Biografie het voortouw kan nemen. Maak het onderwijsveld warm door aan de slag te gaan met enkele enthousiaste leraren. Goed voorbeeld zal doen volgen; 'ga de wijken in'; ga verrassende allianties aan (niet alleen binnen de historische wereld); denk Euregionaal (dit sluit aan bij zowel het verleden als de toekomst van de stad).

Na de pauze start de discussie onder leiding van Jacques Giesen. Hij vraagt de panelleden om rond de vraag '**moet er een museum komen?**' een statement te maken. Het publiek kan hier vervolgens op reageren.

Eric Wetzels: Een centraal museum is niet nodig. Het is veel beter om op veel plaatsen iets te laten zien.

Antoinette Gerhartl-Witteveen: Een verspreide presentatie dient nergens toe. Maastricht moet een museum hebben en er moet sowieso een goed depot komen.

Jacques van Rensch: Het verspreid opstellen van objecten werkt niet.

Pieter Caljé: We moeten buiten de grenzen van de stad kijken. Waarom niet bijvoorbeeld kiezen voor Tongeren als de plek van de archeologie, met enige 'lokale ondersteuning' in Maastricht.

Een plaatselijk museum versterkt het lokaal chauvinisme en dat is niet goed voor de stad. Maastricht moet de horizon verbreden.

Reacties uit het publiek:

Kitty Nuyts van de Liberale Partij Maastricht is het niet eens met de mening van Eric Wetzels [Eric: 'een statement is geen mening'] maar wel met Antoinette Gerhartl-Witteveen en Jacques van Rensch. Kitty wijst erop dat ze bij de VVV niet weten waar ze de bezoekers naartoe moeten sturen, en dat er nu heel veel (familie)collecties verloren gaan. Ze vindt dat het gemeentelijk budget voor de culturele sector ongelijk verdeeld wordt.

Marjet van de Weerd zegt dat er bij de gemeente enkele jaren geleden geen belangstelling was voor het vinden van een plek voor de gipscollecties van de Academie Beeldende Kunsten Maastricht. Ze hoopt dat dit nu met behulp van de gemeente in het Victor de Stuershuis gerealiseerd kan worden. Eric is van mening dat niet alles op het bordje van de gemeente gelegd moet worden. Instituties met een collectie hebben ook een eigen verantwoordelijkheid.

Lou Spronck is het met Antoinette eens en niet met Pieter. Hij vindt dat er een plek moet komen waar de *geschiedenis* centraal staat, en de mensen willen *een plek* hebben waar ze die geschiedenis kunnen ervaren.

John Wevers brengt de beeldspraak van een vliegtuigmoederschap in: een museum kan ook ondersteuning bieden aan projecten op locatie. De kwestie is tevens een financieel vraagstuk (ook John zet vraagtekens bij de verdeling van het geld binnen de culturele sector), maar van onderaf kan ook binnen een lowbudget-profiel veel bereikt worden. Hij verwijst naar het initiatief '6211', een laagdrempelig kunst- annex buurtcentrum aan de Grote Gracht. Zoiets verdient ondersteuning.

De heer *Robeers* deelt mede dat de gemeente weinig tot geen belangstelling heeft voor zijn maquettes en Mosa-collectie. Antoinette Gerhartl-Witteveen stelt dat verzamelen bij uitstek een taak van een museum is.

Jacques Giesen trekt de conclusie dat er behoefte is aan een museum, maar dat dit het opzetten van projecten op locatie geenszins in de weg hoeft te staan, integendeel.

Tweede vraag: De ervaring leert dat de politici luisteren als ze merken dat iets onder de bevolking leeft. **Hoe mobiliseren we de politiek?**

Geert Verbeet merkt op dat het van groot belang is om de politici voor geschiedenis te interesseren. Hij hoopt dat de binnenkort te lanceren canon van de geschiedenis van Limburg in dezen een momentum kan worden.

Giesen vraagt aan *Jacques van Rensch* of er binnen het archief gewerkt wordt aan sensibilisering. Jacques gelooft wel degelijk dat de confrontatie met een origineel stuk een historische sensatie kan opleveren. Dit lukt niet met een digitale weergave. Archiefmateriaal leent zich echter in zeer beperkte mate voor exposities.

Gerard Bartok is van mening dat het archief een taak heeft om bij de jeugd interesse voor zijn cultuurschat aan te kweken.

Frans Roebroeks onderstreept dat het archief geen museum is.

De derde vraag spitst zich toe op de Euregionale setting: **hoe verhoudt Maastrichts zich tot zijn burens aangaande het gebruik van erfgoed?** Zou Maastricht zich moeten specialiseren op gebieden die nog niet door Tongeren, Aken en Luik worden bestreken?

Pieter Caljé waarschuwt er nogmaals voor dat als het antwoord gezocht wordt in lokaal chauvinisme, dit een heilloze weg is.

Joséphine-Charlotte Scharmann is van mening dat het tonen van je eigen geschiedenis wel degelijk relevant is.

Richard Schoffeleers van D66 vindt dat er een karikaturaal beeld wordt geschapen. Uiteraard moet de lokale situatie in een Euregionale context worden geplaatst.

Jacques van Rensch trekt een parallel met de situatie in Limburg. De drie provinciale musea hebben elk een specifieke oriëntatie.

Het valt *Paul Wijnands* op dat de betekenis van Luik voor Maastricht veronachtzaamd wordt.

Jacques Giesen trekt de conclusie dat de Euregionale context hoe dan ook belangrijk is. Volgens *Paul Tummers* moet de discussie over dit punt scherper gevoerd worden.

Eric Wetzels brengt in dat het erom gaat dat het verhaal verteld wordt. Wat Tongeren vertelt hoeft je niet in Maastricht te herhalen.

Mevrouw x is nochtans van mening dat iedere locatie specifiek is.

Giesen spreekt de hoop uit dat '2018' tot een betere Euregionale samenwerking leidt.

De heer y geeft aan dat Maastricht zich met zijn natuurhistorische collecties binnen de Euregio kan onderscheiden. Het ENCI-transformatieplan biedt een prachtige gelegenheid voor het Natuurhistorisch Museum om zich te profileren.

Titus Panhuysen dankt de panelleden, het publiek en de discussieleider voor hun inbreng.

261109

Frank Hovens

secretaris Kring Maastricht LGOG